Over de Slechtvalk

voor de leerkracht

Instructie & Introductie

Alle vogels lijken een beetje op elkaar maar toch zijn alle vogels anders. Dit introductiewerkblad laat de leerlingen kennis maken met een vogel. Laat de leerlingen in groepjes de vogels bestuderen. Voor elke vogel van Beleef de Lente is een werkblad. De kinderen leren over naam, uiterlijk, geluid, leefgebied, en voedsel. Aan het einde presenteren de leerlingen hun kennis aan de klas. Dit kan door een poster te maken of door een verhaal te vertellen aan de hand van de tekening en het voorwerp voor het gewicht (zie checklist opdracht 8). Als alle groepjes hun vogel gepresenteerd hebben is het leuk de verschillen en overeenkomsten te bespreken.
Als je de opwarmopdracht ook klassikaal doet, kun je met het woordweb erbij evalueren.

40,41 & 33,26
kerndoel

40 De leerlingen leren in de eigen omgeving veel voorkomende planten en dieren onderscheiden en benoemen en leren hoe ze functioneren in hun leefomgeving.

41 De leerlingen leren over de bouw van planten, dieren en mensen en over de vorm en functie van hun onderdelen.

33 De leerlingen leren meten en leren te rekenen met eenheden en maten, zoals bij tijd, geld, lengte, omtrek, oppervlakte, inhoud, gewicht, snelheid en temperatuur.

26 De leerlingen leren structuur en samenhang van aantallen, gehele getallen, kommagetallen, breuken, procenten en verhoudingen op hoofdlijnen te doorzien en er in praktische situaties mee te rekenen.

Doel:
Leerlingen leren de vogel goed kennen en raken vertrouwd met **www.beleefdelentejunior.nl**

Tijd:
Ruim 4 uur. Kan in delen uitgevoerd worden gedurende het seizoen van Beleef de Lente Junior.

Voorbereiding en benodigdheden:

- Verdeel de klas in groepjes en laat elk groepje een vogel kiezen. Je kunt de groepjes deze vogel de hele lente laten volgen op **www.beleefdelentejunior.nl**.
- Laat de kinderen zelf informatie zoeken: foto's, clips en geluid van hun vogel. Op **beleefdelentejunior.nl**, **School TV** en **youtube** zijn allerlei filmpjes te vinden.
- Vogelgidsen: op **www.vogelbescherming.nl/vogelgids** en **www.vogelvisie.nl**.
- Als de leerlingen beeld en geluid op internet gezien en gehoord hebben, hebben ze geen computer meer nodig. Print wel de achtergrondinformatie van **www.beleefdelentejunior.nl** bij elke vogel uit. Let op: voor elke leeftijdsgroep staat andere achtergrondinformatie.

Benodigdheden: voor grote vogels: groot tekenpapier, grote liniaal of meetlint, tekenmateriaal, voor kleine vogels: papier en (kleur)potloden, keukenweegschaal, eventueel een vogelboekje.

Opwarmopdracht

Inventariseer de kennis die kinderen over vogels hebben. Vraag hun woorden te noemen die bij hen opkomen als ze aan vogels denken. Teken de informatie in een woordweb. Het is leuk dit deel klassikaal te doen, voordat de kinderen beginnen aan het werkblad van de door hun gekozen vogel.

Overname en dupliceren van dit materiaal is alleen toegestaan voor educatieve en niet-commerciële doeleinden en alleen als het materiaal is voorzien van een bronvermelding. © Vogelbescherming Nederland, 2013.

voor de leerkracht

Evaluatie:

Nadat alle kinderen hun vogel aan de klas gepresenteerd hebben bespreek je de overeenkomsten en verschillen in de klas. Ook het vergelijken met de mens, met jezelf, is leerzaam. Laat hiervoor eerst een paar kinderen samen een silhouet van een van de kinderen maken door op een groot vel papier te gaan liggen en met een potlood het silhouet over te trekken. Deze kan je vergelijken met de tekeningen op ware grootte van de vogels. Hang ze naast elkaar.
Laat kinderen verschillen opnoemen. Maak een grote tabel op het bord met in de rijen de kenmerken die de kinderen noemen en in de kolommen de vogels. Geef met kruisjes of met rood en groen aan welke vogel welke kenmerken heeft. Hang alle tekeningen van opdracht 2 naast elkaar, zodat ook de grootteverschillen goed zichtbaar zijn.

De slechtvalk in het kort:

(en tevens kort de antwoorden bij de opdrachten)

1. Een slechtvalk is een grote valk met lange spitse vleugels. Van boven is hij grijs, van onder wit met donkere smalle dwarsstrepen. De kop is zwart-wit getekend, met een zwarte baardstreep op een witte wang. Hij heeft gele poten met grote scherpe klauwen. Ook de rand rond ogen en snavel zijn geel.
2. Het vrouwtje is groter dan het mannetje. Een kleine man is 38 cm met een spanwijdte van 90 en een grote vrouw is 51 lang met een spanwijdte van 110.
3. Een mannetje weeg 650 gram en een vrouwtje 1050. Een vrouwtje is 2,7 x zo kort en 33 x zo licht en een mannetje 3,7 x zo kort en 54 x zo licht als een kind van 1 meter 40 en 35 kilo.
4. Een slechtvalk maakt het meest geluid in de broedperiode rond het nest. Er zijn twee geluiden die opvallen: de contactroep tussen man en vrouw (nestelgedrag en bij prooioverdracht) en de alarmroep (bij opwinding, vooral voor nestverdediging).
   Alarmroep: herhalend en luid krassend, schel en scherp "kek-kek-kek"
   Contactroep: ook herhalend en luid "ietsjip" of "ietsjup" soms overgaand in snel "tjip-tjip-tjip"
5. Slecht betekende vroeger gewoon: de slechtvalk was voor valkeniers een veel voorkomende gewone vogel. Valk betekent sikkel of haak, waarschijnlijk naar de snavel en klauwen of naar de sikkelvormige vleugels.
6. Een slechtvalk heeft ruimte nodig: hij jaagt in de vrije lucht en nestelt op een hoge plek met vrij uitzicht zoals een richel in een rotswand of op een hoog gebouw of mast, vaak in een nestkast met grind erin. Er broeden zo'n 60 paar in Nederland.
7. Ze vangen hun prooi vliegend: vooral vogels zoals duiven, spreeuwen en zeevogels en soms een vleermuis. Met de klauwen grijpen ze de prooi en met de snavel plukken ze de veren eraf en scheuren ze het vlees.

Overname en dupliceren van dit materiaal is alleen toegestaan voor educatieve en niet-commerciële doeleinden en alleen als het materiaal is voorzien van een bronvermelding. © Vogelbescherming Nederland, 2013.

Voor de leerkracht:

Dit werkblad is geschikt om zelfstandig aan te werken twee aan twee of in een klein groepje. Laat elk groepje een vogel kiezen. Zorg dat alle acht de vogels van Beleef de Lente Junior aan bod komen. Van elke vogel bestaat een introductiewerkblad. De opdrachten lijken op elkaar maar zijn aangepast aan de specifieke kenmerken van de vogel waar het werkblad over gaat. De opwarm opdracht is geschikt om met de hele klas gezamenlijk te maken, de evaluatie ook.

Je kunt de klas voor aanvang van Beleef de Lente Junior in groepjes verdelen en elk groepje de hele lente een van de vogels laten volgen op de webcam. De introductiewerkbladen dienen om de vogel goed te leren kennen. Elke groepje verdiept zich in 'hun eigen' vogel en presenteert de opgedane kennis aan de rest van de klas.

De vogels voor de webcams zijn wilde vogels. Zij doen wat ze zelf willen. Vogelbescherming Nederland kan niet garanderen dat elke vogel voor de webcam verschijnt en gaat broeden. Als een groepje leerlingen een vogel gekozen heeft die niet voor de webcam verschijnt laat ze dan overstappen op een andere vogel. Het is geen probleem als meerdere groepjes dezelfde vogel bestuderen en volgen.

Aanvullende acties:

Als er kuikens uit het ei kruipen tijdens Beleef de Lente Junior staat in de dagboeken soms de grootte van de jongen. Laat de kinderen de kuikens dan op ware grootte naast de volwassen vogel tekenen. Schrijf erbij hoe oud de kuikens zijn.

Op **www.vogelbescherming.nl** staan werkstukken over vogels, waaronder een over uilen: **http://www.vogelbescherming.nl/ik__vogels_/werkstukken**

Over veel onderwerpen die in dit werkblad aan bod komen bestaat een werkblad dat geheel over dat onderwerp gaat.

- Vogelgeluiden
- Biotopen
- Vogelnamen en families
- Trekvogels

Tips:

- Zijn er geen grote tekenvellen? Laat de kinderen bij opdracht 2 voor de grote vogels meerdere vellen papier aan elkaar plakken. Een ander alternatief is om de grote vogels met krijt op het schoolplein te laten tekenen.

Overname en dupliceren van dit materiaal is alleen toegestaan voor educatieve en niet-commerciële doeleinden en alleen als het materiaal is voorzien van een bronvermelding. © Vogelbescherming Nederland, 2013.

Opdracht 1: *Onderzoek doen*

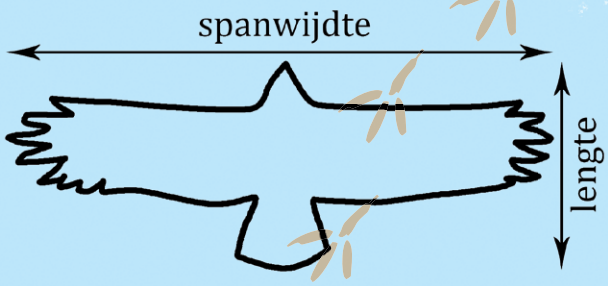

Zoek op **www.beleefdelentejunior.nl** de achtergrondinformatie voor de slechtvalk. Lees dit aandachtig. Veel antwoorden op vragen in dit werkblad kan je op het informatieblad op de website vinden. Zoek op internet foto's, filmpjes en geluid van de slechtvalk:

www.beleefdelentejunior.nl
www.vogelbescherming.nl/vogelgids
www.vogelvisie.nl
www.schooltv.nl/beeldbank (Op SchoolTV staan twee filmpje over de slechtvalk.)

Bestudeer de slechtvalk heel goed! Beantwoord dan de volgende vragen:

Wat voor kleuren hebben de veren van de slechtvalk? Zijn de veren overal hetzelfde of zijn er verschillen tussen kop, vleugels, staart en lijf?

.....
.....
.....

Hoe zien zijn ogen eruit? Denk aan de kleur, de grootte, en de vorm.

.....
.....
.....

Hoe ziet de snavel eruit?

.....
.....

Hoe zien de poten eruit?

.....
.....

De grootte van een vogel kan je op twee manieren meten: lengte en spanwijdte. De lengte is van de bovenkant van zijn kop tot en met zijn staart. De spanwijdte is van de ene vleugelpunt tot de andere vleugelpunt als de vogel zijn vleugels helemaal uitgespreid heeft. Zoek op **www.vogelvisie.nl** de lengte en de spanwijdte van de slechtvalk op. Bij de lengte en spanwijdte staan twee maten: een kleine en een grote, want niet elke slechtvalk is even groot. Maar het verschil is nogal groot! **Weet je hoe dat komt?** Vrouwtjes zijn groter dan mannetjes. Bij roofvogels en uilen zijn de vrouwtjes meestal groter en zwaarder dan de mannetjes. Dus de kleinste maat is een klein mannetje en de grootste maat een groot vrouwtje.

De lengte van een klein mannetje is

.....

en van een groot vrouwtje

.....

De spanwijdte van een klein mannetje is

.....

en van een groot vrouwtje

.....

Is de spanwijdte van de slechtvalk groter of kleiner dan zijn lengte?.....

Overname en dupliceren van dit materiaal is alleen toegestaan voor educatieve en niet-commerciële doeleinden en alleen als het materiaal is voorzien van een bronvermelding. © Vogelbescherming Nederland, 2013.

Opdracht 2: *Een slechtvalk op 'ware grootte'*

Je gaat nu een slechtvalk tekenen: even groot als in het echt!
Hiernaast staat een tekening van een slechtvalk vrouwtje op ruitjes papier. In het echt is ze tien keer zo groot. Daarom ga jij die tekening uitvergroten.

Neem een vel papier van minimaal 50 bij 50 centimeter (of plak meerdere velletjes aan elkaar).
Zet met een liniaal elke 10 centimeter een streepje langs de rand. Doe dit aan alle vier de kanten. Pak een grote liniaal en trek met potlood lijnen tot het hele blad geruit is. Schrijf de getallen 10 tot en met 50 op de juiste plek.

Nu ga je de grote slechtvalk tekenen. Eén voor één neem je alle ruitjes over: kies een ruitje op de kleine tekening, zoek hetzelfde ruitje op het grote papier en teken dan eenzelfde lijn in het ruitje. Zo teken je ruitje voor ruitje de hele slechtvalk.

Je hebt nu een slechtvalk op ware grootte! Hang de tekening op het bord en zet met de liniaal een lijn van links naar rechts ernaast voor de spanwijdte van de slechtvalk.

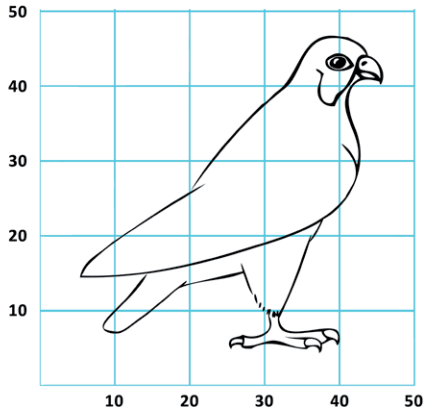

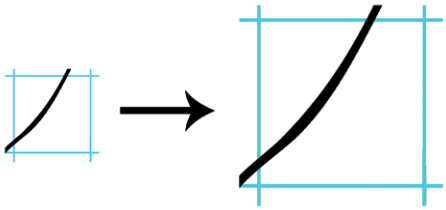

Wist je dat...
... de slechtvalk het snelste dier in de wereld is: hij kan 350 km per uur als hij zich in een duikvlucht naar beneden laat vallen, z'n vleugels klapt hij dan plat tegen z'n lijf.
... slechtvalken over de hele wereld voorkomen.
... de slechtvalk bij de oude Egyptenaren een god was: Horus, de hemelgod, hij had een kop van een slechtvalk.
... slechtvalken een prooi al vanaf meer dan een kilometer kunnen zien.
... slechtvalken kunnen prooien doden die twee keer zo veel wegen als zijzelf, zoals een grote fazant.

Overname en dupliceren van dit materiaal is alleen toegestaan voor educatieve en niet-commerciële doeleinden en alleen als het materiaal is voorzien van een bronvermelding. © Vogelbescherming Nederland, 2013.

Opdracht 3: *Hoeveel weegt een slechtvalk?*

Hoe lang ben jij? En hoe zwaar?

Ik ben..... meter lang,

dat is.....centimeter

En ik ben ..... kilogram,

dat is ..... gram

Een slechtvalk mannetje weegt ongeveer 650 gram en een vrouwtje 1050 gram. Het vrouwtje is ruim 1,5 keer zo zwaar als het mannetje.

Weeg wat spullen om je heen op een keukenweegschaal en zoek iets dat evenveel weegt als een slechtvalk man en iets dat evenveel weegt als een slechtvalk vrouw.

Wat heb je gevonden? (Bewaar het voor de presentatie aan de rest van de klas.)

.....

.....

Als je het gewicht van de slechtvalk wilt vergelijken met je eigen gewicht, dan moet je een beetje rekenen. Slechtvalken zijn natuurlijk lichter dan jij, maar ze zijn ook kleiner. **Hoeveel keer kleiner zijn ze? En hoeveel keer lichter?**

Zet eerst jouw lengte en gewicht en die van de slechtvalk in een tabel. Neem de maten van een vrouwtje. Dan reken je uit hoeveel keer langer jij bent dan de slechtvalk, of hoeveel keer kleiner de slechtvalk is, dat is hetzelfde:

Lengte van mij ÷ lengte van de slechtvalk =

.....

.....

En hetzelfde voor het gewicht:

Gewicht van mij ÷ gewicht van de slechtvalk =

.....

.....

Zet de getallen in de tabel.

	Lengte in centimeter	**Gewicht in gram**
Ik		
Slechtvalk		
Ik ÷ slechtvalk		

Hoeveel keer kleiner is de slechtvalk?

En hoeveel keer lichter?

Er passen dus ..... slechtvalken in jouw lengte en wel ..... slechtvalken in jouw gewicht.

Vind je dat een groot verschil?

Waarom is dat denk je?

.....

.....

.....

.....

.....

Overname en dupliceren van dit materiaal is alleen toegestaan voor educatieve en niet-commerciële doeleinden en alleen als het materiaal is voorzien van een bronvermelding. © Vogelbescherming Nederland, 2013.

Opdracht 4: *Praten en zingen*

Vogels kunnen kletsen, zingen, bedelen en roepen. Met al die verschillende geluiden bedoelen vogels iets. Net zoals taal bij mensen. Bij de meeste vogels zijn er wel één of twee geluiden die opvallen, omdat ze die vaak maken. Als we dat horen, herkennen we de vogel.

Een slechtvalk maakt vooral geluid rond het nest. Daarbuiten is hij stil. Er zijn twee geluiden die opvallen. De een is voor contact tussen man en vrouw. De ander voor als er gevaar is: de **alarmroep**. De **contactroep** kan je misschien in clipjes op **www.beleefdelentejunior.nl** horen. De alarmroep hoor je op **www.vogelvisie.nl.**

Omschrijf de geluiden: klinkt het hoog of laag? Hard of zacht? Snel of langzaam? Helder of scherp? Tikkend of langzaam? Dalend of stijgend?

Contactroep: .....

Alarmroep: .....

Probeer het geluid na te doen! Zodat jij het andere kinderen kunt laten horen.

Hoe zou je het met letters schrijven?
Schrijf het hier op:
de slechtvalk zegt:

.....

om contact te maken met zijn partner en

.....

als er gevaar is

leerlingenwerkblad

Overname en dupliceren van dit materiaal is alleen toegestaan voor educatieve en niet-commerciële doeleinden en alleen als het materiaal is voorzien van een bronvermelding. © Vogelbescherming Nederland, 2013.

Opdracht 5: *En de naam is....*

Alle mensen, dieren en planten hebben een naam. Dat is handig: dan kan je precies benoemen waar je het over hebt. Over de hele wereld verspreidt bestaan wel tienduizend vogelsoorten, dus zijn er ook heel veel vogelnamen. Maar waar komen die namen vandaan? Vogelnamen zijn vaak afgeleid van:

- **hoe de vogel eruitziet**
- **het geluid dat hij maakt**
- **zijn gedrag**
- **waar hij woont**
- **of wat hij eet**

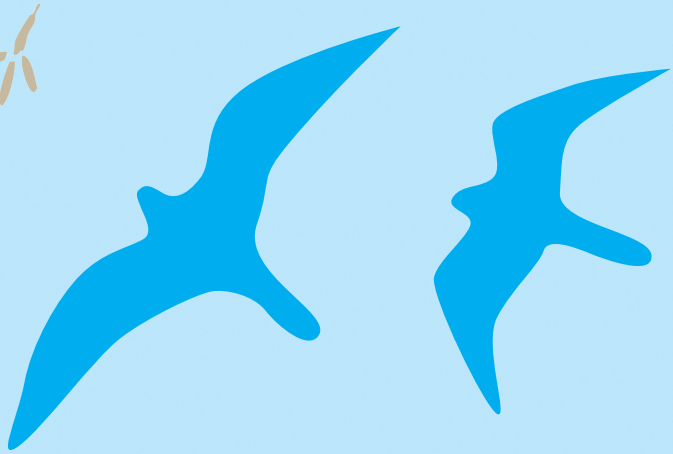

Een kraai zegt bij voorbeeld "kraa kraa",
een geelpootmeeuw heeft gele .....
een graspieper piept in het .....
een zee-eend woont op .....
en een kiekendief eet .....

Een slechtvalk is geen slechte valk! Vroeger betekende slecht iets anders, het betekende gewoon. De slechtvalk kwam in heel Europa veel voor. Valkeniers, mensen die roofvogels africhten om met ze te jagen, vonden de slechtvalk een heel gewone vogel. Dus noemden ze hem slechtvalk: gewone valk. Tegenwoordig is de slechtvalk niet meer zo gewoon! Er broeden maar 60 paren in Nederland. Hij is zeldzaam.

De slechtvalk hoort bij de familie van de valken. Net als de torenvalk en de boomvalk. Het woord valk komt van het Latijn falx. Dat betekent haak of krom zwaard. Ze zijn waarschijnlijk zo genoemd naar de haakvormige snavel en klauwen. Of omdat hun vleugels op een krom zwaard lijken: die zijn lang en smal en bij het vliegen slaan ze die krom naar achter. Daardoor kunnen valken heel snel vliegen. Het zijn echte snelheidsduivels.

De naam van de slechtvalk is dus afgeleid van:

.....
.....
.....

en van

.....
.....

Overname en dupliceren van dit materiaal is alleen toegestaan voor educatieve en niet-commerciële doeleinden en alleen als het materiaal is voorzien van een bronvermelding. © Vogelbescherming Nederland, 2013.

Opdracht 6: *Waar wonen slechtvalken?*

Elk dier, dus ook elke vogel, woont in een bepaald gebied: een biotoop. Een biotoop is een landschap met bepaalde kenmerken. Voorbeelden van kenmerken zijn:

- **bomen**
- **gras**
- **water**
- **rotsen**
- **gebouwen**

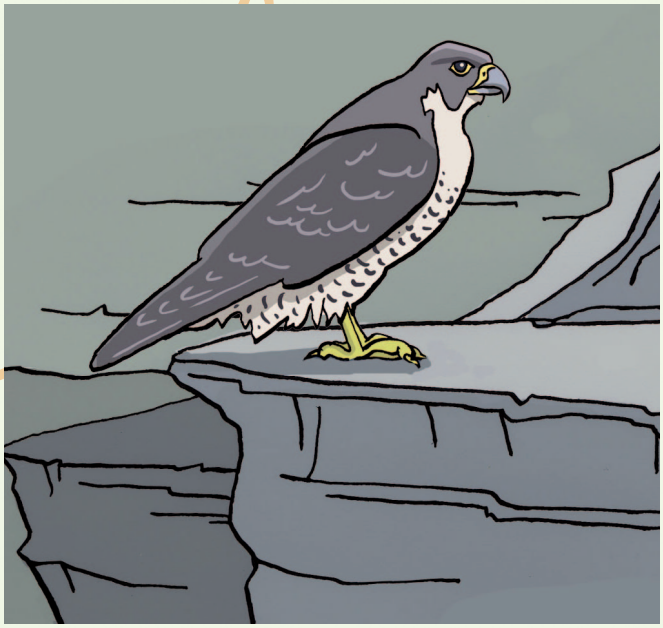

Elke biotoop heeft zijn eigen kenmerken en ziet er dus anders uit. Biotopen die je vast kent zijn: een bos, de duinen, of een tuin of park. De kenmerken van een tuin of park zijn bijvoorbeeld: bomen, struiken, gras en in de buurt bij huizen.
Een vogel slaapt, eet en broedt in zijn biotoop. Er moet dus genoeg eten zijn en een goede plek om een nest te bouwen en te schuilen. **Maar wat is een goede plek?** De één wil veel bomen om zich te verstoppen, de ander juist open weides waar hij kan jagen en weer een ander wil een hoge toren om een nest te bouwen.

Welke kenmerken heeft de biotoop van de slechtvalk? Waar jaagt hij?

.....
.....
.....

En waar maakt hij een nest? Dat noem je de broedbiotoop.

.....
.....
.....

Valt een slechtvalk op in zijn biotoop of heeft hij een schutkleur? Een schutkleur is een kleur die gelijk is aan de omgeving. Daardoor zie je het dier bijna niet.

.....
.....
.....

Komt de biotoop van de slechtvalk veel voor in Nederland?

.....
.....
.....

Hoeveel slechtvalk zijn er eigenlijk in Nederland?

.....
.....
.....

Overname en dupliceren van dit materiaal is alleen toegestaan voor educatieve en niet-commerciële doeleinden en alleen als het materiaal is voorzien van een bronvermelding. © Vogelbescherming Nederland, 2013.

Opdracht 7: Boodschappenlijstje

Wat eet een slechtvalk eigenlijk?

Maak een boodschappenlijstje voor de slechtvalk:

Boodschappenlijstje

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Een slechtvalk kan niet naar de bakker of slager. En in het wild worden dieren meestal niet gevoerd. Hij moet zelf jagen.

Waar doet hij dat?

.....

.....

.....

Hoe vangt hij zijn prooi?

Met welke lichaamsdelen doet hij dat?

.....

.....

.....

.....

.....

Het uiterlijk van dieren is aangepast aan de manier waarop zij voedsel vangen of verzamelen. Dieren eten niet met mes en vork. Maar hun poten en bek zijn net een soort gereedschap!

Bij de slechtvalk ook. **Beschrijf hoe zijn uiterlijk helpt om zijn boodschappenlijstje te verzamelen en zijn eten op te eten.** Denk aan zijn vorm, grootte, poten en snavel.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Overname en dupliceren van dit materiaal is alleen toegestaan voor educatieve en niet-commerciële doeleinden en alleen als het materiaal is voorzien van een bronvermelding. © Vogelbescherming Nederland, 2013.

Opdracht 8: *Presenteer de slechtvalk aan de klas!*

Dat kan met een poster of door te vertellen. Vraag aan je leraar op welke manier jullie klas het doet. Een posterpresentatie kan je helemaal bij de tekening van opdracht 2 maken: schrijf rond je tekening wat je over de slechtvalk hebt geleerd.

Checklist voor een presentatie voor de klas.

1. Neem een grote liniaal en teken horizontaal een lijn op het bord even lang als de spanwijdte van de slechtvalk.
2. Hang je tekening ernaast.
3. Laat zien welk voorwerp even zwaar is als de slechtvalk en laat voelen aan de klas hoeveel dat weegt.
4. Doe het geluid na.
5. Vertel wat je te weten bent gekomen over de slechtvalk.

Overname en dupliceren van dit materiaal is alleen toegestaan voor educatieve en niet-commerciële doeleinden en alleen als het materiaal is voorzien van een bronvermelding. © Vogelbescherming Nederland, 2013.